КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет
Економічний факультет

Кафедра філософії гуманітарних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
з навчально-методичної роботи
економічного факультету
Олена Любкіна
_____
«31» серпня 2021 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
з навчальної роботи
філософського факультету
Дмитро Неліна
_____
«31» серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ТЕОРІЯ І СОЦІАЛЬНА ПРАКТИКА

для студентів

галузь знань	**05 Соціальні та поведінкові науки**
спеціальності	**051 Економіка**
освітня програма	**Міжнародна економіка**
освітній рівень	**Перший (бакалаврський)**
вид дисципліни	**Вибіркова**

Форма навчання	**денна**
Навчальний рік	**2021/2022**
Семестр	**8**
Кількість кредитів ECTS	**3**
Мова викладання	**українська**
Форма заключного контролю	**залік**

Викладач: кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії гуманітарних наук
Олена Іщенко;

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ –2021

Розробник: *Олена Іщенко, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії гуманітарних наук*

Затверджено

В.о. зав. кафедри філософії гуманітарних наук

_____ (Федір Власенко)

Протокол №1 від «_26_» _серпня 2021 р.

.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол №__2__від «__31__» ___серпня_____2021 року

Голова науково-методичної комісії _____ (Ірина Маслікова)

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол №__1__від «__31__» ___08_____2021 року

Голова науково-методичної комісії _____ (Марія Кнір)

1. Мета дисципліни: оволодіти комплексом знань про сутність та зміст міжкультурної комунікації. Сформувати «мультикультурну» особистість в полікультурному середовищі. Навчити студентів коректному спілкуванню при міжкультурних контактах, самостійно аналізувати та уникати міжособистісних конфліктів у процесі спілкування з представниками інших культур.

2. Вимоги до опанування навчальної дисципліни:
До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні етапи та характеристики історико-культурного процесу; фундаментальні аспекти управлінського рішення, теорії корпоративної культури, риторику, етику ділового спілкування; понятійно-категоріальний апарат культурології, культурної антропології, психології, соціології, етнології; володіти основними знаннями лінгвосеміотики.
Вміти орієнтуватися в лінгвокультурному середовищі; співвідносити соціокультурні цінності та норми в процесі спілкування між представниками різних держав, народів, етносів; володіти різними стилями та моделями поведінки при спілкуванні; визначати стратегію поведінки в незнайомих культурних співтовариствах; долати комунікаційні бар'єри в різних життєвих ситуаціях; почувати себе впевненому при міжкультурних контактах не дивлячись на упередженість та етнокультурну стереотипність, читати «мову тіла» при міжкультурному спілкуванні. Вміти безконфліктно керувати в складній атмосфері культурних відмінностей.
Володіти елементарними **навичками** введення структурно-логічного дискурсу на засадах партнерства в межах переговорного процесу; підтримувати діалог професійного спрямування враховуючи міжетнічні відмінності; укладати колективні угоди, договори, контракти з високим ступенем міжкультурної коректності; дотримуватись толерантної моделі поведінки у процесі ділових контактів з іноземними партнерами; вести чемно та ввічливо під час діалогу дотримуючись правил мовленнєвого етикету; використовувати фахові інформативні джерела; працювати з іноземними першоджерелами.

3. Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна *«Міжкультурна комунікація: теорія і соціальна практика»* знайомить студентів із засадничими етапами і особливостями розвитку міжкультурної комунікації як галузі наукового знання в умовах сучасної глобалізації. Вона забезпечує особистісний і професійний розвиток студента, спрямована на формування бікультурної/мультикультурної особистості в сучасному глобальному світі. Особлива увага приділяється аналізу комунікації між представниками різних національних і лінгвокультурних спільнот, мовним стереотипам і нормам поведінки, усталеним моделям сприйняття та оцінювання явищ і предметів представниками різних народів та культур.

4. Завдання (навчальні цілі): надати студентам цілісну систему знань про основні концепції предмету та головні підходи до міжкультурної комунікації; проаналізувати зміни, які відбулися у характері розвитку міжкультурної комунікації за період її існування як академічної дисципліни. Ознайомитися з методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних сферах людської життєдіяльності, особливо економічної; сформувати бікультурну особистість, що спроможна поділяти культурні погляди, цінності та норми інших національних/етнічних спільнот; обирати поведінкові сценарії у прийнятті соціокультурного контексту комунікантів.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:
ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.
ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.
ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати і розуміти:			
1.1	Предмет, базові категорії та поняття навчальної дисципліни; теоретичні основи, значення та роль міжкультурної комунікації при культурних контактах; полікультурний характер сучасного світу;	лекція, самостійна робота	усна відповідь, дискусії, контрольна робота, письмова відповідь під час заліку	2
1.2	змістовні відмінності міжкультурної комунікації від інших форм комунікативного процесу;	лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, індивідуальна самостійна робота, письмова відповідь під час заліку	2
1.3	сучасні підходи до інтерпретації культури в міжкультурній комунікації; шляхи засвоєння особистістю культури, виявляти специфіку «чужорідної» культури, розуміти процес акультурації та причини появи «культурного шоку»;	лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, письмова відповідь під час заліку	4
1.4	джерела і механізми культурної динаміки, процеси глобалізації культури та їх наслідки, феномен космополітича особистість;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, письмова відповідь під час заліку	3
1.5	нові типи, види, форми та моделі комунікації; схоплювати особливості міжособистісного спілкування в культурах Заходу та Сходу;	лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, індивідуальна самостійна робота, письмова відповідь під час заліку	4
	особливості вербального	лекції, семінари,	усна відповідь,	10

1.6	спілкування представників різних культур; читати «мову тіла» для успішного введення бізнес діяльності; розуміти крос-культурні відносини в системі бізнес діяльності країн Арабських, Азіатських, Європейських тощо.	самостійна робота	контрольна робота, індивідуальна самостійна робота, письмова відповідь під час заліку	
	Вміти:			
2.1	логічно, послідовно та аргументовано усно і письмово висловлювати міркування щодо основних аспектів міжкультурної комунікації в контексті сучасного глобалізаційного простору; демонструвати знання орієнтуючись на спеціалізовану науково-джерельну базу курсу;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, індивідуальна самостійна робота	6
2.2	Застосовувати різні види та моделі комунікативної поведінки у багатоманітних ситуаціях - від професійних до світських; використовувати доцільні комунікативні стратегії в мовленнєвому спілкуванні; користуватися набутими знання з міжкультурної комунікації при введені ділових переговорів, зустрічах, презентаціях та у сфері трудових відносин; толерантно ставитися до представників інших культур не дивлячись на їхні національні цінності, норми, правила та переконання;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота, індивідуальна самостійна робота, письмова відповідь під час заліку	7
2.3	виявляти, ставити та вирішувати дискусійні проблеми із застосуванням знань у галузі міжкультурної комунікації.	семінар, самостійна робота	контрольна робота	5
2.4	аналізувати та інтерпретувати першоджерела, виокремлювати та відтворювати смислову структуру тексту, виділяти основні ідеї, світоглядні позиції;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота,	9
2.5	реферувати, рецензувати й коментувати першоджерела та дослідницьку літературу з міжкультурної проблематики;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота	7
2.6	критично, креативно і емпатійно оцінювати результати інтелектуальної праці;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, контрольна робота. письмова відповідь під час заліку	5
	Комунікація:			
	демонструвати здатність ефективної	семінари,	усна відповідь	5

3.1	комунікації в межах студентської групи, долаючи комунікативні бар'єри; використовувати різні засоби та прийоми комунікаційних стратегій на семінарських заняттях;	самостійна робота	індивідуальна самостійна робота	
3.2	брати участь у фахових дискусіях в процесі аудиторної роботи; вести дискурс стосовно коло знакових проблем у сфері міжкультурної комунікації;	семінари, самостійна робота	усна відповідь.	4
3.3	презентувати результати проведених досліджень в рамках міжкультурної комунікації у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;.	семінари, самостійна робота	усна відповідь індивідуальна самостійна робота письмова відповідь під час заліку	6
3.4	проявляти повагу і толерантність до іншої (й інакшої) думки у процесі комунікативного акту.	семінари	усна відповідь письмова відповідь під час заліку	3
	Автономність та відповідальність:			
4.1	знаходити необхідну інформацію з різних джерел, упорядковувати її, оцінювати її достовірність, пояснювати значущість; обробляти, аналізувати, структурувати отриману інформацію при доповідях на семінарських заняттях та написанні робіт;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, індивідуальна самостійна робота	6
4.2	демонструвати вміння працювати в колективі та самостійно, проявляти ініціативність у дискусійних питаннях, відстоюючи власну думку, з повагою відноситися до різноманітних міркувань;	семінари, самостійна робота	усна відповідь, індивідуальна самостійна робота	4
4.3	Нести відповідальність за достовірність емпіричних даних при обговоренні різних питань у галузі міжкультурної комунікації; самостійно оцінювати якість виконаних індивідуальних робіт;	семінари	усна відповідь індивідуальна самостійна робота	5
4.4	Демонструвати вміння застосовувати знання у практичних ситуаціях в контексті міжособистісного спілкування.	семінари, самостійна робота	усна відповідь індивідуальна самостійна робота	3

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни / Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	3.1	3.2	3.3	3.4	4.1	4.2	4.3	4.4
ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.	+	+			+															+
ПРН 15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.												+ –								
ПРН 19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.																	+			
ПРН 22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами та у невизначених умовах.			+	+		+														
ПРН.23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.									+			+					+		+	+
ПРН 24. . Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, поваги до різноманіття думок, індивідуальних та міжкультурних відмінностей людей								+								+		+		

7. Схема формування оцінки. Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання** 1.1 – 1.6), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння** 2.1 – 2.6 складає 30 %); (**комунікація** 3.1-3.4 складає 10 %); (**автономність та відповідальність** 4.1-4.4 складає 20 %), що складає 60% загальної оцінки.

Навчання визначається шляхом оцінювання роботи на семінарських заняттях, написання письмової контрольної роботи та виконання самостійної індивідуальної роботи. Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні зазначена вище.

7.1 Форми оцінювання. 100 балів максимум / 60 балів мінімум.

7.1.1. Оцінювання семестрової роботи:

1. Участь у семінарських заняттях (фіксовані виступи, доповнення, обговорення проблемних питань: РН 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4 – Max. **28** балів / Min. **14** балів.

2. Контрольні роботи: РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6 – Max. **27** балів / Min. **16** балів.

3. Самостійна індивідуальна робота (написання доповіді-презентації – міжкультурна комунікація у міжнародному аспекті Арабська, Азійська, Американські моделі, європейські країни): РН 1.2, 1.5, 1.6, 2.1, 2.2, 3.1, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4. – Max. **20** балів / Min. **15** балів.

Семестр формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усього навчального курсу. Загальна семестрова оцінка складається із балів отриманих за аудиторну роботу (усні відповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), самостійну індивідуальну роботу та контрольну роботу.

Всі види робіт за семестр у підсумку складають:

- у максимальному вимірі 75 балів;
- у мінімальному вимірі 45 балів.

У разі відсутності на семінарському занятті студент має його відпрацювати завдання за семінар в письмовій формі.

Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше ніж 35 балів. Рекомендований мінімум допуску до заліку – 45 балів, *які в сумі відповідають мінімальним балам отриманих за всі види навчальних робіт, безпосередньо за 7 семінарів, контрольну та індивідуальну самостійну роботи.*

7.1.2. Підсумкове оцінювання у формі заліку:

4. Залік проводиться у письмовій формі у вигляді тестів: РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 2.2, 2.6, 3.3, 3.4. – **15 / 25 балів**.

Оцінювання відбувається в письмовій формі у вигляді відповідей на 25 запитань (кожне з яких оцінюється в один бал) з окресленої вище дисципліни.

Для отримання позитивної оцінки з дисципліни ***кількість балів не може бути меншою ніж 15 балів***. У випадку, коли студент на заліку набрав менше 15 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). У заліковій відомості у колонці «бали отримані під час заліку » ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих протягом семестру.

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 45, максимум 75 балів) та письмової відповіді (мінімум 15, максимум 25 балів).

7.2.Організація оцінювання:

7.2.1. Проведення семінарських занять відбувається, згідно навчального плану, для академічної групи раз на тиждень в аудиторії або на онлайн-платформі Zoom під час змішаного навчання (в залежно від епідеміологічної ситуації в країні) .

7.2.2. Проведення письмової контрольної роботи відбувається після опрацювання змістовних частин дисципліни відповідно до навчального процесу. Контрольна робота пишеться в аудиторії або позааудиторний час з дотриманням **deadline** і надаються викладачу особисто або надсилаються на робочу пошту для перевірки під час змішаного навчання (в залежно від епідеміологічної ситуації в країні) .

7.2.2. Індивідуальна самостійна робота виконується календарно з кінця квітня і проходить у декілька етапів: вибір країни для доповіді-презентації, затвердження плану та структури роботи,

пошук додаткових матеріалів та інформації, написання тексту. Здача індивідуальної самостійної роботи здійснюється не пізніше як за тиждень до останнього лекційного заняття.

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 45 бали	Max – 75 балів
Аудиторна робота: усна відповідь[1], доповнення, участь в дискусіях		«2» x 7 = 14	«4» x 7 = 28
Контрольна робота		«16» x 1 = 16	«27» x 1 = 27
Самостійна індивідуальна робота	Написання доповіді – міжкультурна комунікація у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американські моделі, спілкування у європейських країнах).	«15» x 1 = 15	«20» x 1 = 20

7.3. Критерії оцінювання:

1. **Усна відповідь:**

3,5-4 бали – повна, концептуальна, послідовна, з використанням основної і додаткової літератури, з визначенням категорій і понять, з відповіддю на додаткові і уточнюючи запитання, із заглибленням у сучасний інтелектуальний і соціокультурний контекст, з креативним використанням загальних соціально-гуманітарних знань;

2,5-3 бали – достатня, концептуальна, послідовна, з визначенням категорій і понять, з використанням основної літератури, з відповіддю на уточнюючи запитання, із розумінням проблеми у зрізі власної життєдіяльності;

1,5-2 бали – неповна, фрагментарне розкриття проблеми, з частковим використанням основної літератури, артикуляція відповіді поза концептуальним контекстом, містить суттєві неточності, апелює до інформації з не ідентифікованих I-net джерел, а не до елементів знання чи досвіду;

0,5-1 бал – фрагментарна, еклектична, довільна відповідь не по зазначеній темі, має суттєві помилки, без використання основної і додаткової літератури, посилання на не ідентифіковані I-net джерела, артикуляція відповіді з гаджета.

2. **Доповнення / дискусія:**

2 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення проблеми;

1,5 бали – доповнення змістовне;

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

3. **Контрольна робота:**

22-27 балів – повна і концептуальна відповідь на всі завдання зазначені в роботі, коректні визначення понять та категорій, грамотно викладений матеріал в якому має місце структурність, чіткість, змістовність, логічність; окреслені змістовні відмінності міжкультурної комунікації від інших форм комунікативного процесу.

15-21 балів – повна відповідь, але не на всі завдання, належні визначення понять і категорій, послідовне розуміння етапів і логіки розвитку міжкультурної комунікації; чітке

усвідомлення значення міжкультурної комунікації в глобалізаційному просторі.
8-14 балів – не повні відповіді на окреслені завдання, еклектичні визначення понять і категорій, поверхнева інтерпретація матеріалу, непослідовне трактування історичної ретроспективи академічної дисципліни – міжкультурна комунікація; перекручування понять та їх смислового навантаження, незнання відомих фахівців навчальної дисципліни.
0-7 бали – відсутня відповідь на більшу частину завдань, демонстрація не самостійності у розв'язанні завдань.

4. **Самостійна індивідуальна робота:**

Самостійна індивідуальна робота студента передбачає собою написання змістовної доповіді – міжкультурна комунікація у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі, спілкування у європейських країнах). Студент на свій розсуд вибирає, які моделі країн він буде досліджувати, аналізувати в практичній площині. Робота не повинна мати описовий характер. Варто зазначити, який вплив в комунікативному аспекті має та чи інша модель на характер і ведення переговорів у міжнародному співтоваристві. Самостійна індивідуальна робота виконується календарно з кінця квітня по травень місяць. Здача здійснюється не пізніше як за тиждень до останнього лекційного заняття.

Максимально робота оцінюється у **20 балів,** якщо вона носить самостійний характер, логіку викладу матеріалу, в повній мірі розкриває сутність бізнес-культури, що досліджується; специфіку культури ділового спілкування у вибраній країні; містить авторську аналітику і узагальнення. Робота має науковий характер.

Мінімально робота оцінюється **у 15 балів**, якщо вона не демонструє власну специфіку дослідження, доповідь не змістовна, відсутня структура викладу матеріалу, не в повній мірі відображена специфіка бізнес-культури, що обрана студентом, чітко не окреслена культура ділового спілкування тієї чи іншої моделі, відсутнє авторське бачення перспективності крос-культурних стосунків.

5. **Залік** (*оцінюється письмово - тести*).

7.4. Шкала відповідності оцінок:

Зараховано /Passed	**60-100**
Не зараховано / Fail	**0-59**

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва екції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина1. Культурно-антропологічні основи МК.				
1	**Тема 1.** Міжкультурна комунікації як навчальна дисципліна	2	2	2
2	**Тема 2.** Поняття «культура» та її роль у міжкультурній комунікації.	2	-	2
3	**Тема 3.** Шляхи засвоєння культури: інкультурація та соціалізація	2	-	4
4	**Тема 4.** Проблема «чужорідності» культур. Етноцентризм	2	2	4
5	**Тема 5.** Процес акультурації в міжкультурній комунікації. Симптоматика «культурного шоку».	2	-	4

6	**Тема 6.** Динаміка культури. Культурна глобалізація сучасного світу.	2	2	2
Частина 2. Комунікація у контексті міжкультурної взаємодії.				
7	**Тема 7.** Комунікативний аспект міжкультурної комунікації.	4	-	2
8	**Тема 8.** Вербальна комунікація у контексті міжкультурної взаємодії.	2	2	2
9	**Тема 9.** Специфічність невербальної комунікації в міжкультурній взаємодії.	4	4	4
10	**Тема 10.** Когнітивні основи міжкультурної взаємодії.	2	-	4
11	**Тема 11.** Феномен конфлікту. Конфліктність у міжкультурній комунікації.	2	2	2
12	**Тема 12.** Культурна стереотипізація, упередження та забобони в міжкультурному спілкуванні. Контрольна робота	2	-	4
13	**Індивідуальна самостійна робота:** міжкультурне комунікація у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі спілкування у європейських країнах).			12
	ВСЬОГО	**28**	**14**	**48**

Загальний обсяг 90 *год.*, в тому числі:

лекцій – ***28*** *год.*
семінарів – ***14*** *год.*
самостійної роботи – **48** *год.*

РЕКОМЕНДОВАНІ ЛІТЕРАТУРА:

Основні (базові)**:**

1. **Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю.** Мовленнєва комунікація: підручник. [Текст] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 464 с.
2. **Боголюбова Н.М.** Межкультурная коммуникация в 2 ч. Часть 1: учебник для академического бакалавриата / Н. М. Боголюбова, Ю. В. Николаева. — Москва : Издательство Юрайт, 2018. — 253 с.
3. **Вязова Р.В.** Філософські проблеми міжкультурної комунікації: навчальний посібник [для стд. вищ. навч. закл.] / Р.В. Вязова. – Запоріжжя.: ЗНУ, 2012. – 97 с.
4. **Загороднова В. Ф.** Основи міжкультурної комунікації : навч. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2018. 314 с.
5. **Гузикова М.О.,** Фофанова П.Ю. Бытовая культура и этикет народов мира: учеб. Пособие. - Москва.: Юрайт, 2019. - 121 с.
6. **Кайдалова Л.Г.,Пляка Л.В**. Психологія спілкування: навч. посібник [для стд. вищ. навч. закл.] / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х.: НФаУ, 2011. – 132 с.
7. **Косенко Ю.В.** Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. [Текст] / Ю.В. Косенко. – Суми.: Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
8. **Кручек В.А**. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навч.посібник [Текст] / В.А. Кручек. – К.: ДАКККіМ, 2010. – 273 с.
9. **Левицький А.Е.,** Борисенко Н.Д., Савчук І.І. Теорія міжкультурної комунікації: працюємо самостійно. Навч. посібник [для студентів ВНЗ] / А.Е. Левицький. – К.: Логос, 2011. – 127 с.

10. **Манакін В.М.** Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб.[Текст] / В.М. Манакін. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 288 с. (Серія «Альма-матер»).
11. **Осовська Г.В.** Комунікації в менеджменті: Курс лекцій / Г.В. Осовська. – К.: «Кондор», 2010.–218 с.
12. **Садохин А.П.** Межкультурная коммуникация: учебное пособие [Текст] / под. ред. А.П.Садохина. – М. АЛЬФА-М; ИНФРА-М, 2014. – 288 с.
13. **Сайтарли І.А.** Культура міжособистісних стосунків навч. посіб.[Текст] / І.А. Сайтарли. – К.: Академвидав, 2007. – 240 с.

Додаткові:

1. **Бацевич Ф.С.** Словник термінів міжкультурної комунікації [Текст] / Ф.С. Бацевич. – К.: вид-во «Довіра», 2007. – 205 с.
2. **Бистрицький Є.**, Пролеєв С., Зимовець Р. Комунікація і культура в глобальному світі [Текст] / Є. Бистрицький. – К.: вид-во "Дух і література", 2020. – 416 с.
3. **Гриффин Эм** Коммуникация: теории и практики [Текст] / Э. Гриффин; [пер. с. англ. А. Науменко]. – М.: Изд-во Гуманитарный центр, 2015. – 688 с.
4. **Гшвандтнер Г.** Невербальные коммуникации в продажах: Технологии скрытого влияния на покупателей [Текст] / Г. Гшвандтнер; [пер. с англ. Н. Шрамкова]. – М.: Добрая книга, 2010. – 256 с.
5. . **Донец П.Н.** Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики [Текст] / П.Н. Донец. – Х.: Штрих, 2002. – 386 с.
6. Жайворонок В.В. Знаки української культури: словник-довідник / В.В.Жайворонок. Ę К.:Довіра, 2006.
7. **Кочетков В.**В. Деловые культуры в международном сотрудничестве [Текст] / В.В. Кочетков. – М.: Социум, 2002. – 366 с.
8. **Кузнецова Е.В**. Понимание коммуникации в гуманитарном знании [Текст] / Е.В. Кузнецова // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. – 2010. – Том.16. – №3. – С.26-30.
9. **Лебедева Н.М.** Введение в этническую и кросс-культурную психологию: учебное пособие [Текст] / Н.М. Лебедева. – М.: Ключ-с, 1999. – 224 с.
10. **Махній М.М.** Етнопсихологія і міжкультурна комунікація [Текст] / М.М. Махній. – Чернігів.: Видавець Лозовий В.М., 2015 – 256 с.
11. **Межкультурная коммуникация в условиях глобализации:** учеб. пособ. [Текст] / В.С. Глаголев, Н.И. Бирюков, Н.Н. Зарубина, Т.В. Зонова, А.Н. Самарин, М.В. Силантьева. – М.: Проспект, 2015.– 200 с.
12. **Меєр Ерін** Культурна карта. Бар'єри міжкультурного спілкування в бізнесі.[Текст] / Е. Меєр; [пер. с. англ. О. Дубчак]. – К.: Наш формат, 2020. – 224 с.
13. **Мерманн Э.** Коммуникация и коммуникабельность. Практические рекомендации для открытой коммуникации [Текст] / Э.Мерманн; [науч. ред. А.А. Киселева; пер. с нем. Е.А. Высочинова, А.В. Коченгина и др.]. – Х.: Из-во Гуманитарный Центр, 2015. – 260 с. (Серия: Коммуникация. Прикладная лингвистика).
14. **Мясоедов** С.П. Основы кросс-культурного менеджмента. Как вести бизнес с представителями других стран и культур: учеб. пособие. [Текст] / С.П. Мясоедов. - М.: Дело АНХ, 2008. – 256 с.
15. **Коптельцева Г.** Межкультурная коммуникация. Теория и тренинг: учебно-методическое пособие [Текст] / Ю. Рот, Г. Коптельцева. – М.: Издательство: Юнити-Дана, 2012. – 223 с.
16. **Персикова Т.Н**. Межкультурная коммуникация и корпоративная культура [Текст] / Т.Н. Персикова. - М.: Логос, 2004. - 224 с.
17. **Рябцева Н.К.** Ассиметрия межкультурной коммуникации и проблемы аутентичности // Научный диалог. 2020. - №4. - С.130-150.

18. **Симонова Л.М.**, Стровский Л.Е. Кросс-культурные взаимодействия в международном предпринимательстве. [Текст] / Л.М. Симонова, Л.Е. Стровский. - М.: Юнити-Дана, 2003. - 190 с.

19. **Словарь** по межкультурной коммуникации: понятия и персоналии [Текст] / В.Г. Зинченко, В.Г. Зусман, З.И. Кирнозе, Г.П. Рябов. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 136 с.

20. **Словарь** терминов межкультурной коммуникации [Текст] / И.Н. Жукова, М.Г. Лебедько, З.Г. Прошина, Н.Г. Юзефович; [под. ред. М.Г. Лебедько и З.Г. Прошиной]. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2013. – 632 с.

21. **Терборн Г.** Мультикультурные общества [Текст] / Г. Терборн // Социологическое обозрение. – 2001. – Том 1, № 1. – С.49-55.

22. **Чивилев А.А.** Межличностная коммуникация как объект исследования [Текст] / А.А. Чивилев // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусства. – 2015. – №3(43). – С.46-49.

23. **Хельд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Э., Перратон Дж.** Глобализация, культура и судьбы наций [Текст] / Д. Хельд, Д. Гольдблатт,Э. Макгрю, Жд. Перратон // Глобальные трансформации. Политика, экономика, культура; [пер. с англ.В.В. Сапова и др]. – М.: Праксис, 2004. –С.386-441.

24. **Шарков Ф.И.** Коммуникология: основы теории коммуникации: учебник для бакалавров [Текст] / Ф.И. Шарков. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2013. – 488 с.